

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

Adres redactie: ds H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Administratie: Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220, Zeist

J. D. JANSE — HAARLEMMERMEER

HEILIG IS DE HERE

(1)

Numeri 20 : 1-13

„...en het volk twistte met Mozes...” vs 3
„Dit is het water van Meriba, waar de
Israëlieten met de HERE twistten...” vs 13

Er zijn twee Meriba's.

Plaatsen die heten naar een twist. De twist van de Israëlieten tijdens hun tocht door de woestijn, toen ze geen water hadden.

Het eerste Meriba ligt aan het begin van de woestijntocht (Ex. 17), het tweede komt tegen het eind van de reis.

Meer dan eens hebben ze te maken gekregen met gebrek aan water. Geen wonder: in de woestijn.

Maar dat scheidt daar dan meteen een heel precaire situatie.

Water is er levensvoorwaarde nummer één. Geen water is er voorbode van de dood.

En als je dan met zovelen bent. Een heel volk. Met veel vee.

Dan „zie je 't niet meer”.

Wij hebben makkelijk oordelen over dat gemurmureer.

Wij mopperen al bij 't moeten missen van enig comfort.

Hier ging het om het bestaan zelf. Het leven was er mee gemoeid.

Het murmureren, het twisten was de taal van de doodsnood.

De klachten bij dit tweede „twistwater” verraden het duidelijk: ze zien hen en hun vee al sterven!

Ook heeft wel een rol gespeeld: ze worden dit leven van hoop en vrees door de oorden van de dood eindelijk moe.

Waar blijft het beloofde land?

Veertig jaar geleden hebben ze al aan zijn vrucht geroken.

Vruchten van de wijnstok, en de vijgeboom. Granaatappels (13:23 vv)

Maar na jaren en jaren zwerven zijn ze nog geen stap verder.

Zitten ze nog „in dit barre oord, waar geen koren, vijgeboom, wijnstok en granaatappel groeien...” Het ontbreekt er zelfs nu ook nog aan het meest elementaire, wat anders in dit bronnengebied van Kades nog wel te vinden was „er is niet eens water om te drinken.”

Is het dan een wonder dat de moed in de schoenen zinkt?

Volharden tot het einde is makkelijker gezegd dan gedaan!

Toch: was er nooit iemand van deze vergadering omgekomen door gebrek aan water? Was de twist bij het eerste Meriba niet duidelijk gelogenstraft? Met een overvloed van water. Water uit de rots! Dat Meriba had ook de naam van Massa nog gekregen: plaats van de uitdaging. Ze hadden wel eens willen zien of de HERE nu in hun midden was of niet. Nu, Hij was voor den dag gekomen. Mild en overvloedig!

Vanwaar dan nu deze wanhoop?

De vergadering bij het tweede Meriba heeft meer gezien dan bij het eerste. En toch vatten ze de twist weer op. Alsof dat niet nog veel gevaarlijker is dan gebrek aan water. Niet door gebrek aan water, maar wel door gebrek aan vertrouwen zijn er velen van deze vergadering omgekomen in de woestijn. Hadden ze daarom niet juist die veertig jaar vol moeten maken? Tot de héle oudere generatie was weggeslorven. (14 : 29)

Deze verwijten roepende vergadering is een door Gods toorn gedecimeerde vergadering!

En v or ze weer gaan twisten met Mozes en Aäron, mochten ze zich nog wel eens tweemaal bedenken, zo vlak na de opstanding van Korach, Dathan en Abram. Niet gebrek aan eten of drinken, maar gebrek aan ontzag voor de knechten van de HERE is toen de oorzaak geweest van een massale sterfte onder de gemeente des HEREN. (16)

Weten ze dat niet meer? Of ze het nog weten! Hun klacht is een rechtstreekse herinnering aan die vreselijke plaag toen.

„Waren wij ook maar gestorven toen onze broeders voor het aangezicht van de HERE stierven!” vs. 3.

Het daar voor 'sterven' gebruikte woord is hetzelfde, dat kenmerkend is voor de uitroep in 17 : 12 v: „Zie wij geven de geest (zo vertaalt de St.V. dan ook hier in vs 3: „Hadden wij maar de geest gegeven...), wij komen om, wij komen allen om... Moeten wij dan tot de laatste man de geest geven?”

Dat was toen het schrikbeeld.

Maar bij Meriba riepen ze: was het maar gebeurd!

Dit zijn geen gewone verwijten. Dit zijn klachten die vr gen om straf.

Dit is wel zeer gedurfd.

En dan Mozes beschuldigen, nog weer in dezelfde trant als toen, dat hij het op de dood van de gemeente des HEREN aanlegde.

„Gij hebt het volk des HEREN gedood”, was het toen geweest (16:41). Toen waren er veertien duizend zeven honderd slachtoffers gevallen, in  en keer!

Dan moet je wel durven om daarna nog eens te roepen: „Waarom hebt gij de gemeente des HEREN in deze woestijn gebracht om daar te sterven...” (20 : 4).

Dat is dan toch het erop aanleggen dat de verzuchting uit vs 3 („waren wij er toen ook maar aangegaan”) alsnog werkelijkheid wordt!

De HERE had nu toch wel duidelijk getoond hoe hoog Hij zulke aanklachten tegen Zijn knechten opneemt.

Het is ook een bijzonder venijnig verwijt.

De gemeente des HEREN, Zijn duurgekochte kerk, waar je zuinig op moet zijn, door Mozes op een dwaalspoor, op d od spoor gebracht.

In een roekeloos avontuur gestort.

Dat moet een knecht van de HERE, wien zijn gemeente juist zo lief was, en die zijn leven ervoor heeft ingezet, wel diep krenken.

Daar weten wel meer dienaars van God en zijn gemeente, van mee te spreken.

„Waarom hebt gij ons uit Egypte doen trekken, om ons in dit barre oord te brengen...”

Alsof de uitleiding uit het diensthuis een persoonlijke liefhebberij van Mozes was, en „dit barre oord” zijn opzet.

't Zal je gezegd worden.

Maar, treffen deze klachten de knechten, ze raken ook hun Heer.

De uitleiding uit Egypte was immers Zijn onderneming.

„Ik, De HERE, die u uit Egypte, uit het diensthuis, heb geleid.”

En niet om hen in de woestijn te laten omkomen.

Dat dit met velen toch is gebeurd is Zijn schuld niet.

Dat deze vergadering nog niet in het beloofde land is aangekomen ook niet.

Het is een wonder dat ze nog bestaan.

Dat er nog een „gemeente des HEREN”, zoals ze zich zo fier noemen, is.

„En het volk twistte met Mozes...” Dat was al gevaarlijk werk. Maar het was ook twisten met de HERE Zelf, vs 13.

Je moet maar durven. Na al wat was gebeurd.

Het tweede Meriba is erger dan het eerste.

En doet ook het ergste vrezzen.

Mozes en Aäron hebben ook het ergste gevreesd.

Ze gingen „van de gemeente w g”! vs 6.

Ze vluchtten naar de HERE.

In de tent der samenkomst vallen ze neer, plat op hun gezicht.

Smekelingen, klein, ten einde raad.

En dan, dan komt de HERE Zelf.

Zijn heerlijkheid vervult de tent.

Daar is Zijne Majesteit Zelf.

Wat zal Hij zeggen? Doen?

Hij komt zich tegenover dit volk DE HEILIGE betonen!

KERKELIJK *Leven*

Aan de redactie van „Opbouw”

Waarde en eerwaarde heren,

In de jaren dat ik „Opbouw” lees, heb ik vele malen de neiging gehad om op bepaalde artikelen te reageren. Nog steeds heb ik die neigingen bedwongen met de gedachte: 't helpt niets, ze nemen het toch niet op. Ik kan me ook voorstellen, dat U niet graag ingezonden stukken publiceert van zogeheten „binnenverbranders”. Ik neem nu toch de vrijmoedigheid U te verzoeken voor deze ene keer een reactie van mij in Uw blad te plaatsen.

Het betreft het stukje van ds. H. J. van der Kwast over ds. Verleur van Lisse. Ik wil graag aan ds. Van der Kwast een paar vragen stellen:

Meent U nu werkelijk dominee, dat U opbouwend bezig bent als U op een dergelijke, ongeestelijke manier meent Uw gal te moeten spuwen? Kan het feit dat ds. Verleur bijna aan zijn emeritaat toe is een werkelijke reden zijn om van schorsen af te zien? Moet zoiets dan het criterium zijn? Wat wel het criterium geweest is, weet U niet. U heeft de schorsingsgronden maar niet gelezen. U had daar toch Uw mening al over en Uw pen lag al klaar om te schrijven. Het komt mij ook vreemd voor, dominee, dat Uw collega Verleur plotseling zo'n uiterst goed mens is en na hem Uw lof toegezwaaaid te hebben, zet U de deur van de „buitenverband-kerken” wagenwijd open. O ja, ook daar zijn wel gebreken, maar er is daar vooral geduld en verdraagzaamheid. Deze uitnodiging zal ds. Verleur waarschijnlijk goed doen. Zo'n onthaal zal hij vast niet verwacht hebben. Zo'n welkomstwoord, waarin U en passant nog even een oproep van „vrijmaking” richt aan „randbinnen-verbranders” en een fikse trap uitdeelt aan de kerken binnen het verband, zullen nog niet velen gehad hebben.

Durft U nu werkelijk te lagen over hardheid en onverdraagzaamheid en over het voortgaan van polarisatie, na zulk geschrijf, dominee Van der Kwast?

Ook het stukje daaronder over die voor- en achterdeur roept bij mij vragen op. Daarin bespeur ik zomaar weer een uitnodiging. Nu één die achteraf komt, aan het adres van ds. Poelman die zich heeft vrijgemaakt. U vraagt zich af, wat de procedure is, wanneer een synodaal predikant zich voegt bij één van de Hoogeveen kerken. Dat is volgens U geen oppervlakkige nieuwsgierigheid. Kunt U dat motiveren en zeggen wat het dan wel is?

In ieder geval, zegt U, zijn de kerken buiten het verband niet pietluttig over allerlei bijzaken. Bij U zijn allen die met U het Woord van God naar Uw belijden aanvaarden, hartelijk welkom. Ten aanzien van die voor- en achterdeur bent U blijkbaar ook al niet zo goed ingelicht. U schrijft: „We mogen toch aannemen dat...” U neemt maar wat aan en wenst duidelijkheid. Zelfs dringend. Anderen zouden door deze tolerantie van binnenverbranders misleid kunnen worden. U zou niet graag willen dat binnen de „Hoogeveen-kerken” mensen zaten, die daar naar Uw oordeel niet hoorden te zitten. U roept ze op toch maar vrijwillig te gaan. Maar als ze onvrijwillig gaan, roept U ach en wee over onverdraagzaamheid e.d. U leidt toch niet aan schizofrenie? Ik begrijp de discrepantie in Uw redeneerwijze niet.

Hopelijk bent U bereid om mij eerlijke en duidelijke antwoorden te geven op mijn vragen.

Met vriendelijke groet en hoogachting,
Rob van den Berg.

„Opbouw” is echt niet te bang om reacties van „binnenverbranders” op te nemen. Inzender mene dan ook niet dat zijn kritiek ons hele gebouw doet instorten.

Wanneer br. v. d. Berg de moeite wil nemen het door hem gewraakte artikel nog eens door

te nemen, zal hij bemerken dat door mij niet is gesteld dat een a.s. emeritaat een werkelijke reden is om van een schorsing af te zien. Ik sprak van een **in-trieste zaak** en de goed verstaander, die iets weet van de narigheden rondom emeritaatsvoorzieningen van geschorste predikanten heeft dan maar een half woord nodig.

Wanneer inzender meent dat ds. Verleur voor mij pas een integer mens is geworden toen hij geschorst werd, vergist hij zich zeer. Er zijn bij inzenders „binnenverbranders” heel wat collega's van wie ik, bij alle verschil, de integriteit niet in twijfel trek. Helaas heb ik zoveel ervaring gekregen inzake de overwegingen, constatering, oordelen enz. in de schorsingen en afzettingen van de laatste jaren dat ik zonder die verhalen te lezen — je wordt het heus beu — echt wel weet wat de oorzaak van het conflict is, zonder de directe aanleiding te kennen.

Wanneer mijn welkom ds. Verleur — hij heeft mij nog geëxamineerd — goed gedaan heeft, moge dit een heel klein complimentje zijn voor al de narigheid die hij heeft ondervonden.

Inzender „speurt” beslist fout, wanneer hij vervolgens in mijn artikel een verkapte uit-

nodiging aan het adres van ds. Poelman ruikt.

Het conflict tussen de kerkelijke gemeenschap waartoe br. v. d. Berg behoort en ons bestaat niet in een verschil van inzicht over één of andere materie, waarover je eens genoeglijk een boom opzet, neen, er zijn schorsingen uitgesproken, er hebben afzettingen plaats gehad en een groot aantal kerken, waaronder een geheel provinciaal ressort is buiten verband gezet. Daarom is het geen oppervlakkige nieuwsgierigheid wanneer ik mij afvraag hoe de procedure is, wanneer een synodaal predikant zich meldt bij de kerkelijke gemeenschap die ons heeft uitgestoten.

Want ik mag toch niet aannemen, dat in deze predikanten wordt getolereerd wat in ons is veroordeeld.

De situatie is namelijk dat evenals ik in 1944 moeite had om mij bij de breuk onder broeders en zusters van hetzelfde huis neer te leggen, ik nu moeite heb met het schisma dat sinds Amersfoort en Hoogeveen opnieuw een breuk veroorzaakte en broeders en zusters uiteendreef. Daarom volg ik nog de ontwikkelingen in deze kerken in de hoop dat er eens een nieuwe situatie komt en het is verdrietig te moeten constateren dat er geen verbetering, eerder verslechtering van de verhoudingen valt waar te nemen.

Juist in die betrokkenheid valt dan wel eens een hard woord. Als inzender mij polarisatie verwijt leze hij eens de oordelen, die in officiële en officieuze stukken over ons zijn geveld.

Tenslotte: nadat ik in een woordenboek heb nagezien wat onder schizofrenie wordt verstaan moet ik br. v. d. Berg meedelen, dat ik dit soort belangstelling voor mijn gezondheid niet kan waarderen.

Van der Kwast.

CHRISTENEN IN DE POLITIEK

(2)

Onstaan en bestaan van het G.P.V.

Er zijn mensen die het G.P.V., ondanks de nodige sympathie voor de heer Jongeling, verzuigen. Anderen, meestal gedreven door sympathie voor de wijze waarop hij deze partij vertegenwoordigt, zeggen: dit is mijn man. Zo heeft het G.P.V. sinds enige jaren een supportersclub: het Nationaal Evangelisch Verband.

In het vorige artikel werd er reeds op gewezen, dat de keuze voor een politieke partij een onmogelijke zaak wordt, wanneer men zich alleen door gevoelens van sympathie laat leiden. Het is m.i. niet juist het G.P.V. zonder meer te verzuigen. De mensen, die haar vertegenwoordigen en publikaties verrichten willen een boodschap brengen. Daarom kan het in veel gevallen de moeite waard zijn naar hen te luisteren. mee te denken en mee te praten. Daartoe nodigt het G.P.V. ook uit.

Het is bekend, dat het ontstaan van het G.P.V. direkt verband houdt met de in de veertiger jaren ontstane scheuring in de Geref. Kerken. I.v.m. het ontstaan van kiesverenigingen van vrijgemaakten heeft het zgn. ethisch konflikt of ethische kwestie een grote rol gespeeld. Het is bij nader inzien een zeer dubieuze kwestie.

In de eerste plaats werd met de woorden „ethisch konflikt” door de vrijgemaakten gezegd, dat de syn-gereformeerden oneerlijk waren. Zij lieten na de tweede wereldoorlog mensen, die ongeveer hetzelfde verdedigde als K. Schilder c.s., ongemoeid, terwijl „vrijgemaakte” predikanten en andere ouderlingen om die redenen waren geschorst en afgezet en deze schorsingen bleven gehandhaafd. Dit werd gezien als onwaarachtig.

In de tweede plaats zagen verschillende „vrijgemaakten” de kerkelijke schorsingen en afzettingen als een uitsluiting uit het Koninkrijk

Gods. Volgens deze redenering werden de kerkelijke vonnissen serieus genomen, ook wat de konsekwenties betreft. De „vrijgemaakten” vonden de „synodalen” niet konsekwent, wanneer de laatstgenoemden in allerlei christelijke organisaties met de door hen kerkelijk veroordeelden bleven samenwerken.

K. Schilder heeft vooral het aksent gelegd op de eerste interpretatie van het ethisch konflikt. Hij was verontwaardigd over het onrecht van de schorsingen en over het feit dat anderen die hetzelfde zeiden als hij, niet geschorst werden. Als de synodaal-gereformeerden voor hun zaak zouden stáán en de konsekwenties ervan zouden willen aanvaarden, was er voor Schilder een mogelijkheid om in allerlei organisaties samen te werken. Weliswaar een „koude samenwerking” (zoals hij dat noemde), die gebaseerd was op bepaalde omschreven afspraken.

Terecht is wel gezegd, dat deze overwegingen van Schilder hoogstens redenen kunnen zijn om voor een vereniging te bedanken. Voor het oprichten van een politieke partij zal méér nodig zijn dan alleen „een ethisch konflikt”.

Bij een gedeelte van de destijds „vrijgemaakten” heeft de tweede interpretatie van het ethisch konflikt steeds meer aandacht gehad: het trekken van de konsekwenties uit de door „de anderen” verrichte schorsingen. Schilder zag deze kant van het ethisch konflikt ook wel, maar dit was voor hem uiteindelijk niet het breekpunt voor samenwerking in andere organisaties. Het was juist een reden voor hem om binnen deze organisaties daarover te praten.

Moeten kerkelijke konflikten dan altijd zonder meer doorwerken in christelijke organisaties?

Het is bijv. voor een politieke partij een slechte basis om alleen maar konsekwenties te trekken uit en voort te bouwen van de zonden van anderen. Heeft iemand, die deze konsekwenties zonder meer trekt, niet te weinig oog voor de grootheid van de genade van God en Jezus Christus? Is er geen reden tot blijdschap

H. E. S. Woldring - Amsterdam

wanneer men ziet dat een bepaalde zonde zich niet doorzet en er blijkbaar sprake is van in-konsekvent-zijn?

Na de zondeval kwam de torenbouw van Babel. Het als-God-willen-zijn manifesteerde zich in de bouw van een toren tot in de hemel. God bracht een ontstellende verscheidenheid in taal en „bloekeerde” in zekere zin een ongeremde doorwerking van de zondeval.

De vergelijking met het volgende gaat haast aan alle kanten mank, maar het kan misschien tot nadenken stemmen. De verscheidenheid in samenlevingsverbanden „bloekeert” of „remt” in zekere zin de al te gemakkelijke doorwerking van de zonde zonder meer. Met het automatisme: de zonde in deze situatie werkt overal door, moet men m.i. voorzichtig zijn. Wij hebben de mogelijkheden om met gelovigen, met wie we niet in één kerk zitten, tóch in allerlei organisaties en verenigingen samen te werken. Niet om te verzwijgen wat ons elders scheidt, maar om de reële mogelijkheid te hebben, met elkaar te praten en te helpen waar mogelijk is. Dán maakt men iets waar van de mooie woorden: ze zijn ons onvergetelijk.

Men moet ethische conflicten niet overdrijven, maar oog houden voor de aanwezige mogelijkheden tot samenwerking. De ethische drang tot samenwerking bestaat ook!

In het vorige artikel is daar reeds over geschreven. Er bestaat onderscheid tussen het willen luisteren naar Gods Woord en het daarnaar op zeer verschillende wijzen kunnen handelen. Dit is niet meteen af te doen met: zie je wel, dat is een scheiding tussen leer en leven of „relativisme” e.a. De bijbel roept inderdaad op tot eenheid van die twee, maar dit betekent — nogmaals — gezamenlijke strijd.

Het is te gemakkelijk om te zeggen, dat de zonde automatisch doorwerkt en dat kerkelijke ontzetting automatisch in allerlei christelijke organisaties zal doorwerken. Ik zeg niet, dat het niet kan of dat het niet gebeurt, maar er zal zeer veel tijd voorbij gaan voordat men ook daar evt. uit elkaar zal gaan.

Gedurende de laatste jaren wordt het ontstaan en het bestaan van het G.P.V. zelden meer verdedigd m.b.v. het ethisch conflict. Het aksent kwam te liggen op de grondslag van de partij: de bijbel en de reformatorische belijdenisgeschriften. Wat deze laatste betreft, valt het aksent op de artikelen van de Nederl. Geloofsbelijdenis aangaande de kerk. Volgens de redenering van de meeste „vrijgemaakten” (binnen landelijk synodaal verband) zouden alleen hún kerken als ware kerken kunnen worden opgevat. Dat de in de N.G.B. genoemde criteria voor een ware kerk betrekking hebben op plaatselijke kerkgemeenschappen en dat de beoordeling daarvan erg moeilijk kan zijn en dat er buiten de „vrijgemaakte” kerken (binnen verband) ware kerken bestaan, wil er bij de meeste G.P.V.-ers niet in.

D.m.v. een bepaalde interpretatie van de N.G.B. wordt een bepaalde kerkorganisatie verabsoluteerd voor het lidmaatschap van het G.P.V.

De vraag wordt wel eens gesteld, of het G.P.V. een waterdichte zaak is m.b.t. de kerkelijkheid.

De heer Jongeling (103) zegt, dat er christelijke gereformeerden lid zijn van het G.P.V. Het bestuur van de plaatselijke kiesverenigingen moet hierover beslissen. Enkele uitzonderingen blijken dus de regel te bevestigen, dat alleen vrijgemaakten (binnen verband) lid van het G.P.V. kunnen worden. Het N.E.V. is er uiteindelijk niet voor niets.

In het eerste artikel werd er reeds op gewezen, dat de heer Jongeling in het gesprek met Rik Valkenburg krasse uitspraken heeft gedaan over kerkelijke onderwerpen. Hij is overtuigd lid van de vrijg. geref. kerk (binnen verband).

De Kamper hoogleraar dr. C. Trimp schreef in De Reformatie van 24 april 1971 hierover: „Dát

is goed. Want wie Jongeling wil stemmen, maar zijn kerkelijke strijd, ook die van de laatste jaren, loshaakt van zijn politieke worsteling, ként hem niet (...). Stemt men op Jongeling en wil men dát vergeten — dan heeft men ongetwijfeld goed gestemd, maar intussen de brede geestelijke worsteling, waarin deze verkiezingsactie een element vormt, niet gezien. Wij weten ruimte te maken voor hen, die een politieke samengang met het G.P.V. begeren op concreet geformuleerde doelstellingen. Wie op het G.P.V. stemt, wordt niet geacht de Drie Formulieren van Enigheid te ondertekenen.

Als hij maar niet vergeet, dat zónder die Drie Formulieren van Enigheid en de strijd voor hun gelding er nooit een G.P.V., laat staan een program en lijst van het G.P.V., gekomen zou zijn.

Daarom zal het incidenteel samengaan in deze politieke strijd slechts tot een blijvende en zonder teleurstelling verlopend samengaan in de grote geestelijke worsteling kunnen worden, wanneer ieder, die Jongeling waardeert en vertrouwen geeft, in de politicus het kerklid herkent en hem in zijn kerkelijke trouw navolgt.

Het is goed elkaar op tijd voor bijziendheid te waarschuwen. Dat is échte 'vrienden'-dienst”.

Enige tijd later verklaarde de heer Jongeling in het Nederl. Dagblad zijn instemming met deze woorden van prof. Trimp.

‘t Is maar dat men het weet.

Op de samenwerking G.P.V.-N.E.V. komen wij nog terug. Het was mijn bedoeling in dit artikel te schrijven over het feit, dat het G.P.V. in haar ontstaan en in haar voortbestaan een duidelijk kerkelijke partij is.

De argumenten om dit te verdedigen verschillen wel eens, maar de redenering werd en wordt steeds konsekwent logicistisch uitgevoerd.

Bijv.: de syn-gereformeerden hebben „ons” geschorst en afgezet, dus hebben zij ons gekenmerkt als geen deel hebbend aan het Koninkrijk Gods, dus kunnen wij niet met hen in één organisatie samenwerken, dus moeten wij onze eigen organisaties oprichten waar niet-vrijgemaakten geen lid van kunnen worden.

Andere redeneren iets „positiever”: Wij onderschrijven de bijbel en de belijdenisgeschriften. De belijdenis spreekt over de ware en de valse kerk. Deze twee zijn gemakkelijk van elkaar te onderscheiden. De moeilijkheden zijn tamelijk gering. In de kerken van de Afscheiding, Doleantie, Vereniging-1892, Vrijmaking en uitstoting in de zestiger jaren van de zgn. „buiten-verbanders” werden deze geschriften gehandhaafd. Dus alleen de vrijgemaakten (binnen verband) onderschrijven de belijdenis voluit. Zij, die in andere kerken zitten, kunnen wel zeggen dat zij de belijdenis handhaven, maar ze doen er niet naar.

Deze dus-dus-dus-redenering lijkt kloppend. Soms lijkt het of ze gelijk hebben.

In dit verband moet ik denken aan het t.v.-gesprek dat Godfried Bomans met de heer Jongeling had. Hoewel dit gesprek voortreffelijke kanten had, kwam de boven geschetste redenering opvallend scherp naar voren.

De heer Jongeling sprak op een gegeven moment over Jan Pietersz. Coen. Die heeft in Indië een keer moeten vechten. De Engelsen waren op komst. Coen had geen vloot, maar op de werf van wat toen Batavia heette werd alles op alles gezet voor de verdediging. Coen kwam elke dag kijken en ontdekte dat een timmerman vergeten had een spijker in een plank te slaan. Coen zei: „Ontsla die man!” Is dat geen onzin, iemand te ontslaan om een vergeten spijker?

Ik citeer nu de heer Jongeling letterlijk (Ned. Dagbl. 25 sept. '71: Ja, zei Coen, maar die ene spijker die vergeten is, kan tot gevolg hebben dat in een zeeslag, en die komt straks, 'n plank verloren gaat. En het verlies van die plank kan het schip verloren doen gaan, en het verlies van dat schip kan de zeeslag verloren doen gaan en het verlies van de zeeslag kan tot gevolg hebben dat Indië voor ons verloren gaat.

Godfried Bomans: Dat is kras. Dat noem ik spijkers op laag water zoeken.

Jongeling: Nee, dat was namelijk een spijker die boven water moest blijven. Maar goed, u begrijpt het verband wel, ik wou dit maar zeggen: alle dingen houden verband met elkaar.

Je moet ook in kleine dingen getrouw zijn”.

Natuurlijk: alles hangt met alles samen, maar dat doet geen afbreuk aan de verscheidenheid van samenlevingsvormen en van allerlei levensuitingen. De samenleving bestaat niet uit hermetisch van elkaar gescheiden hokjes. Natuurlijk werkt de zondeval overal door, maar wie

i.v.m. bepaalde zonden over een automatische doorwerking spreekt, heeft te weinig oog voor de doorwerking van de genade van God.

Wie alleen maar de samenhang aksentueert en alleen maar ziet dat het leven één is, met voorbijzien van de specifieke verscheidenheid in samenlevingsvormen, komt tot een onverantwoorde simplificatie van het leven. Hij ziet nog slechts één kant van de zaak, maar er is méér.

Het is waar, dat wij in het kleine getrouw moeten zijn. Wie echter in verband daarmee redeneringen aanvoert als: één spijker verloren... heel Indië verloren, heeft m.i. de verhoudingen uit het oog verloren.

Al redenerend en konkluderend holt men van de ene konsekwentie naar de andere. Zoals wij in het vorige artikel schreven is men tevens te gauw geneigd in deze redeneringen te werken met „de wil des Heren” en „zo zegt de Here” enz.

De vraag wordt steeds nijpender — ook i.v.m. het G.P.V. —: Wat is uit God, wat is uit de mensen

In het bovenstaande heb ik de dus-dus-dus-redenering kort geschetst en de kerkelijkheid van het G.P.V. geaksentueerd. Dit is haar basis.

Wie deze basis afwijst, beseft dat hij — ondanks de waardering die hij m.b.t. andere punten voor het G.P.V. kan hebben — de ontstaansreden en een belangrijk argument i.v.m. het bestaansrecht van het G.P.V. ook afwijst.

Stichting bijzondere leerstoelen voor de Calvinistische wijsbegeerte

Elders op deze pagina (of in dit blad) vindt U een oproep om daadwerkelijke steun te verlenen aan de „Stichting Bijzondere Leerstoelen voor de Calvinistische Wijsbegeerte”.

Ofschoon de naam van deze stichting na de oorlog een niet onbekende klank is geworden, is het eigenlijke werk van de zgn. „calvinistische wijsbegeerte” slechts in beperkte kringen bekend. Het is daarom goed hierover een enkel woord te zeggen. Want het vergaat deze Stichting in vele opzichten zoals het de Vrije Universiteit verging in de eerste jaren van haar bestaan: zij strijdt een moeilijke en harde strijd op het terrein van de wetenschap. Een strijd tegen de grote overmacht van „de geest dezer eeuw”, die zo ontzettend veel slachtoffers maakt onder de studerende jeugd. Een wetenschappelijke strijd die door vele academisch gevormde christenen (nog) niet verstaan of misverstaan wordt, door andere christenen gewantwoord wordt omdat zij (niet ten onrechte) zoveel jeugdige mensen via „de” wetenschap zagen vervreemden van God en Zijn Woord. Kortom, het is een moeizaam werk, maar het wordt rijk gezegend. Vele tientallen jonge geleerden in binnen- en buitenland ontvingen door deze arbeid op hoog wetenschappelijk niveau een nieuwe, waarlijk reformatorisch-christelijke visie op wetenschap en maatschappij. Bezielde door een vurig geloof, dat ook vruchten mag dragen in die belangrijke sector van het menselijk leven, die wij „wetenschap” noemen, gaat deze Stichting verder, „door goed en kwaad gerucht” heen.

De tijd is aangebroken dat de werkers van het eerste uur geleidelijk afgelost worden door een nieuwe generatie. Tegelijk is de behoefte dringender en de taak uitgebreider geworden. Een team van jonge geleerden staat gereed en is ten dele reeds aangevangen met deze zware, maar inspirerende arbeid. Daarom verdient deze arbeid in Gods Koninkrijk ons aller voorbede en daadwerkelijke steun.

Gaarne bevelen wij haar aan bij onze lezers, en wij hopen dat de geplaatste oproep tot medewerking bij U gehoor vindt. Maar vooral ook in deze zin, dat U studerende jongelui die ook in de wetenschap positief-christelijk willen leren denken, attent maakt op de kansen die door deze Stichting geboden worden. In dit verband zij ook nog herinnerd aan de mededeling in ons blad over de conferentie voor studenten van alle faculteiten, die door deze Stichting is georganiseerd van 23—25 september. (Opgaven aan drs. S. Griffioen, Rijksweg 77, Loenen a/d Vecht, prijs f 25,— + vergoeding van reiskosten boven de f 15,—). Op een dergelijke conferentie worden vaak contacten gelegd die van beslissende betekenis voor het gehele leven kunnen worden.

A. Troost

FANFARE

of de weifelende minderheid

Vlak na het overlijden van de begaafde Godfried Bomans stierf een van zijn beste vrienden in zijn naaste omgeving: de componist Jan Mul, een organist te Overveen. Dat laatste verlies brengt ons de film Fanfare in herinnering, waarvoor Jan Mul de onsterfelijke muziek leverde. Laat me u iets daarvan mogen vertellen. Hebt u geen tijd, dan kunt u het rustig overslaan.

Deze film, onlangs nog eens voor de televisie gedraaid, was omstreeks 1950 al een weldaad voor oog en oor, voor verstand en hart. Om te beginnen een unieke reeks natuuroptnamen rond Giethoorn. Een land, dat er zijn mag; water dat er mag wezen. En verder een leuk stuk dorpsellende: groepsvorming, burgeroorlog, ondergronds gewroet en een gelukkige oplossing waarbij het hele dorp weer plezierig wordt verenigd. Dit alles door middel van de dorpsfanfare, dit alles vanwege het komende concours.

Als u ooit de kans krijgt uw kinderen naar een verrukkelijk onschuldige film te laten kijken, dan moet u deze titel onthouden. Het draaiboek is van Bert Haanstra, die al meer gelukkige filmpjes op zijn naam had staan; denk maar aan de film over het glasblazen. De muziek, als gezegd, is van de pas overleden Jan Mul. De clou van het verhaal is zo zeer afgestemd op het toen ongeveer afgesloten tijdperk van de naoorlogse kerkstrijd in ons land, dat je je destijds afvroeg of deze film soms bijzonder voor de gereformeerde kerken was gecomposeerd.

De clou is namelijk deze. De dorpsfanfare studeert ijverig op een muziekstuk, dat zal dienen voor een komend concours. De fanfare is natuurlijk van plan de eerste prijs in de wacht te slepen en alles is daar op gespitst. Ieder studeert of zijn leven daar van afhangt. Maar tijdens de repetitie blijkt steeds de blazer van de bastuba even uit te glijden op een kritiek punt. Dan wordt de repetitie noodgedwongen onderbroken, de blazer moet enkele keren zijn maat alleen blazen en de zaak draait weer. Maar de volgende keer derailleert de repetitie wéér op het zelfde nare moment: de bassist glijdt uit in een moordend gemeen geluid, en de dikkerd trekt daarbij zulk een guitig en meewarig gezicht, dat de helft van het gezelschap hem nauwelijks de hand boven het hoofd kan houden — en de andere helft hem hardop van obstructie beticht! Nu ja, een ketting is niet sterker dan zijn zwakste schakel en als de eerste prijs van het concours afhankelijk moet zijn van een ellendige bassist, die alleen al van zenuwachtigheid op het bekende moment een onsociaal geluid laat horen waardoor ieder in de schaterlach schiet...

U voelt al waar zo iets heengaat. Om de kleinst mogelijke onbenulligheid kan een gezelschap uiteenbarsten. Het wordt dan voor of tegen de bassist. De een wil hem schorsen, zo niet afzetten. De ander wil hem sparen en vermanen tot beterschap blije. De een doet niet meer mee als de tuba niet verdwijnt. De ander verliest de aardigheid in het samenspel, wanneer dorpsgenoten zo hard over een medelid oordelen: overigens zo'n goede man met zulke leuke eigenschappen.

En voor u het weet ligt de dorpsfanfare in twee stukken. U wilt natuurlijk cijfers en verhoudingen weten? Nu aan de ene kant staan twaalf leden — aan de andere kant staan dertien. En nu rijst de vraag: welke groep is voortaan de dorpsfanfare? Wie is de voortzetting van de oude vereniging? Aan wie behoren het notulenboek en de kas? Aan wie komen de instrumenten toe? Wie mag naar het concours? Wie mag de eer van het dorp verdedigen? Enne... valt er nog eer te verdedigen?

Het ene deel pretendeert de voortzetting van de dorpsfanfare te zijn en eist alle rechten voor zich op, omdat dit de meerderheid heeft. Het andere deel zegt dat 13 nog niet de helft-plus-

een uitmaakt. Het ene deel staat op het feit, dat het de eerste trompettist bezit; het andere deel heeft de onmisbare bastuba, die een vaste grond aan de totaalklank biedt, en niet meer uitglijdt. De ene groep weet de instrumenten van de andere te stelen; en omgekeerd natuurlijk. Inbraak op inbraak, intrige op intrige. De burgemeester zal beslissen voordat er bloed gaat vloeien; die bergt alle instrumenten in het gemeentehuis op, totdat beide groepen het weer met elkaar eens zijn. Maar voor men elkaar gevonden heeft zijn de instrumenten al weer gestolen: elke groep zijn eigen instrumentarium. Wie de jaren tussen 1944 en 1950 als volwassene beleefde en de strijd om de kerkgebouwen van gescheurde kerken meemaakte, de strijd om sleutels, om de administratie, om de naam, om de meerderheid, om de eer van de ware voortzetting van de oude kerk te zijn die rollen de tranen over de wangen.

Want een merkwaardige bijkomstigheid is dat een van de muzikanten, uitgerekend een slagwerker, die enkele malen de triangel mag doen klinken, een min ventje is dat niet zeker weet bij welke groep hij zich zal aansluiten. Wordt hij naar de ene kant toegepraat, dan klinkt zijn triangel op dié repetitie; weet de andere groep hem om te kopen dan kiest hij huiverig partij voor die anderen. Hij slingert, als weifelende minderheid, tussen beide strijdende partijen; en door zijn weifeling is juist hij het steeds weer, die beslissingen veroorzaakt.

Op zichzelf een interessant gegeven. Bij de kerkstrijd rondom 1945 waren het ook dikwijls de weifelaars, die de schaal deden overslaan van goed naar kwaad, van recht naar onrecht, van waar naar vals. De wereldlijke rechter heeft herhaaldelijk neuzen geteld. Maar deze toestand komt u overal tegen, in verenigingen, in gemeenteraden, in de hogere politiek: dat degenen, die het eigenlijk niet precies weten, uitmaken moeten hoe het zal gaan. Wist u dat in Duitsland eigenlijk een liberale kleine minderheid de lakens uitdeelt? De beide grote partijen hebben daarvoor de handen teveel vol om elkaar in evenwicht te houden. En — om af te dalen in de minipolitiek — wist u dat de onlangs gesplitste gemeente Ermelo sinds anderhalve eeuw een onbestuurbaar gedrocht was, waar elke aanschaf in tweevoud moest gebeuren, waar twee gelijkwaardige grootheden elkaar op zeer rechtse wijze bij de keel vasthielden, terwijl een kleine linkse minderheid het best wist wat er gebeuren moest?

Welnu, zo gaat het in de film Fanfare. Er wordt ijverig gestudeerd. De ene partij heeft de dirigent weten aan te houden; de andere groep heeft een jonge, nog betere, dirigent weten aan te trekken. Beide groepen studeren op een concoursnummer: een Mars in Es als u dat iets zegt; de een heeft klaterende fanfares en melodieuze middenmoten, de ander gezellige maatschommelingen en gierende modulaties. Beide stukken vol leven. Beide groepen studeren natuurlijk alleen de partijen in, waarvoor zij instrumenten bezitten — want de rest ontbreekt. Maar beide partijen bemerken tijdens hun repeteren, dat hun stuk nog niet eens zo gek klinkt.

En tussen deze strijdtonelen en deze repetities op alle mogelijke en onbereikbare plaatsen verlustigt u zich in de schone taferelen van groene weiden vol glanzend hoornvee, schilderachtige boerderijtjes, prachtige waterpartijen met punters, varende koeien die met stijve poten achteruit gaan... en al die andere geestige waarnemingen van Bert Haanstra. Natuurlijk gaan er wel eens wat muzikanten te water; natuurlijk wordt er wel eens klandestien in een hooiberg gerepeteerd waarbij een kakelende kip uit de bastuba fladdert, en natuurlijk doet de politie wel eens een inval in een afgelegen

boerderij om de opnieuw gestolen instrumenten in beslag te nemen... terwijl de muziek enkel uit een bandapparaat schettert...

Alle hartstochten die op een klein gezellig dorp kunnen woeden, breken los en geven kleur aan dit zuiver menselijk gebeuren: een leuke en onschuldige dorpsstrijd, een goed model burgeroorlog-zonder-bloedvergieten, een prominente burgemeester die orde op zaken wil stellen, een veldwachter die bij de benen genomen wordt, een pas ontloken liefdesverhouding, die door de strijd verscheurd wordt en een weifelende slagwerker, die met zijn triangel onder zijn jas van de ene naar de andere partij sluipt en steeds weer als de verloren zoon wordt binnengehaald...

Het erge van dit stuk is dat het ook nog gelukkig afloopt. Beide groepen hebben al hun strijdlust gesublimeerd tot een studiedrift, waardoor ze elk hun mars enorm hebben ingestudeerd. Want ze beseffen wel: met een halve bezetting op een concours verschijnen is een hachelijke zaak, als daar niet geweldig op gestudeerd is!

Op de dag van het concours is het hele dorp dan ook geladen. Waar op dat ogenblik de weifelende slagwerker zijn triangel laat horen is bijzaak geworden. Want de ene groep heeft het vaandel in de wacht gesleept en gaat zich nu als de ware fanfare op het concours presenteren. Een zaak, die voor de anderen onmogelijk te verkroppen is. De laatste groep rijdt per vrachtwagen naar de stad, waar het concours zal plaatshebben en als men over een brug rijdt, vaart daaronder net de andere groep in een motorboot voorbij: juichend, schreeuwend, treiterig zwaaiend met het vaandel. Maar een van de mannen laat zich ongezien op zijn buik vallen en zó is de boot onder de brug door en wordt het vaandel weer triomfant geheven — of hij grijpt het vaandel in de kroon en trekt het triomfantelijk naar boven. Dat was dat.

De auto met het vaandel is natuurlijk het eerst op het concours. En als de naam van hun dorp wordt afgeroepen, zitten ze netjes op de stoelen in de muziekkoepeel in een park. De koepeel is maar half gevuld: er blijven veel stoelen leeg. Maar op het ogenblik van hun inzet verschijnt de andere groep op het terrein en rent schreeuwend de trap van de muziekkoepeel op. Hun dirigentje is vastbesloten: deze groep is de officiële, de ware fanfare — deze is afgeroepen, deze zal de eer van het dorp verdedigen en die anderen zijn maar knoeiers en kuipers en lafbekken. Ze bezetten de lege stoelen, het dirigentje heft de staf, neemt onwillekeurig de maatslag van zijn zwaaiende collega over en — terwijl de protesterende burgemeester met de handen voor de oren wegvlucht — zet de tweede groep gewoon in. Doordrukken heet dat. Net doen of die ander niet bestaat. Zoals sommige mensen een discussie binnenvallen, een register bijtrekken en doorgaan tot de ander zwijgt.

Maar dan komt het leukste van alles. Jan Mul heeft een zogenaamde dubbelmars gecomposeerd: waarin twee marsen, elk met een eigen bezetting, een eigen maat en eigen thema's, samen moeten klinken! Het is niet te geloven, maar vanaf het moment dat het tweede corpsje meespeelt ontstaat zulk een sappige, smakelijke muzikale uitsmijter, dat heel het concourspubliek zit mee te deinen, dat de burgemeester terugkomt, dat de blazers verwonderd naar hun vijanden staren en zich doorblazend realiseren dat hun de eerste prijs niet meer kan ontgaan...

Nu, dat is de les van Fanfare. Dat eendracht macht maakt en dat de weifelende minderheid wel schijnsuccesjes kan opleveren maar dat het profijtlijker is elkaar bijtijds te vinden, geduld met elkaar te hebben, elkaar vast te houden ondanks meningsverschillen, en zo samen iets goeds op te bouwen, hetgeen we zonder de ander niet zouden kunnen bereiken.

Het verhaaltje is uit. Er zat weer niks geen geestelijkheid in. Of u zou het zelf in uw leven op geestelijke wijze moeten toepassen.

D. W. L. Milo - Vierhouten

Leven en dood

8

Moderne poëzie en de dood

*Dood verdicht zich tot leven
leven wordt dun genoeg voor de dood.*
(Jacques Hamelink)

Moderne poëzie is geen gezochte lektuur; er zijn maar weinigen die zich avonden lang met gedichten van Lucebert of Gerrit Kouwenaar — om maar enkele van de ouderen te noemen — kunnen vermeien. Klaagden redacteuren van literaire tijdschriften voor de oorlog ook al over weinig belangstelling voor poëzie, men kon het toen tenminste nog meemaken dat er een ingezonden brief over een poëzierecentie in een krant verscheen, of dat de redactie van Opwaartsche Wegen genoodzaakt was het plaatsen van een gedicht van Gerrit Achterberg, De Moeder, te verdedigen, omdat vele verontruste, resp. verontwaardigde lezers deze expressionistische poëzie als te eigenwillig, te revolutionair oordelen.

In het huidige tijdsgewricht is ook deze kritische belangstelling vrijwel verdwenen, uitgezonderd waar het poëzie betreft die anders van inhoud en toon is dan de in de wandeling als modern gekarakteriseerde poëzie, waarover dit artikel verder zal handelen. Ik doel met deze „andere” poëzie op de gedichten van G. K. van het Reve, die achterin het brievenboek „Nader tot U” zijn opgenomen, en het zelfs brachten tot inzet van een rechtsgeding.

De reden dat tegen deze gedichten bezwaar werd gemaakt en tegen andere Gods-lasterlijke (?) moderne poëzie niet, ligt in het feit, dat de lezer zich gemakkelijk terugvindt in deze poëzie, omdat men er sentimenten in ontmoet waarvan de poëzie van voor de oorlog ook wist, maar die in de huidige poëzie veelal afwezig zijn.

De drie hoofdthema's van van het Reve, „Seks, drank en dood, deze drie; maar de mees- te van deze drie is de dood”, staan er borg voor, dat de lezer eeuwig menselijke gevoelens in dit werk tegenkomt.

Daartoe behoort — natuurlijk — de dood, het mysterie waarvoor de mens blijft steken, en dat hem tot heftige emoties kan inspireren.

Herkenning

Nu weet ik, wie gij zijt
de Jongen die ik eenzaam zag te

Woudsend en daarna
nog op dezelfde dag, in een kafee te Heeg.
Ik hoor mijn Moeders stem.
O Dood, die waarheid zijt: nader tot U.

Dit doodsverlangen, dat men óók uit oudere poëzie kent, zoekt men tevergeefs in moderne gedichten. Er is zelfs veelal niets van een gevoelsvolle sfeer, waarin de lezer op een of andere wijze, gezeten bij het haardvuur met een goed glas wijn, kan wegdromen naar de eindeloze verten — zoals poëzie vroeger bij voorkeur genoten werd.

Niet de partikuliere emoties van de dichter zijn in de moderne poëzie verwoord, maar de mogelijkheden van de taal als expressie van een Nieuw Begin, de oeroude mythe van een nieuwe schepping, worden afgetast. Daarbij spreekt de dichter niet over zijn eigen liefhebberijen, maar beziet zijn gedicht als een auto- noom voorwerp waarin klanken van de over- zijde zijn geregistreerd.

Deze zuivere poëzie — ik spreek nu over de z.g.n. experimentele poëzie uit de jaren vijftig — als magische taal, die de oeroude waarheden

weer aan het licht moet brengen, is zelden geschreven; het gedicht is veelal een verslag van de ontoereikende poging die werkelijkheid gestalte te geven, zodat begrippen als **taal**, **woord**, **gedicht** er een grote rol in spelen. Men zou kunnen zeggen dat de dichter voortdurend poogt het gedicht zichzelf te laten optillen.

Spelen de verdrietigheden des levens dus geen rol meer in deze experimentele poëzie, de vraag naar het leven, liever **Leven**, is wel een belangrijk motief. Het romantische verlangen dit leven in een gedicht gestalte te geven betekent eigenlijk, de **dood** te willen passeren of overwinnen. Dat de dood echter niet uitsluitend gezien wordt als een fysieke dood, maar vooral als een leven waarin geen bestaan, dat met zijn oorsprongen is verbonden kan gedijen zal wel geen verbazing wekken. (Het is voor calvinisten bovendien een heel bekend geluid, waar zij al in de 17e eeuw stelden, dat „het leven een gestadige dood” is.)

Dat de dichter zijn eigen verlosser is uit de zinloze doodsheid van het bestaan, was iets dat voor Achterberg — in wiens poëzie het zelfde motief aanwezig is — en die ook overtuigd was van de onmogelijkheid van de poging, een steeds terugkerende paradox.

Ik hoop dat het duidelijk is, dat in deze zeer algemene opmerkingen over het karakter van de moderne poëzie aan verschillen tussen het werk van de diverse dichters geen recht gedaan kan worden.

We zullen nu de poëzie van een enkele dichter iets nader bezien met betrekking tot zijn visie op de dood.

De eerste dichter die we in het kader van dit overzicht betrekken is **Guillaume van der Graft**, iemand die niet tot de eigenlijke experimentele dichters behoorde, maar wel qua thematiek met hen verwant is. In zijn gedichten is de **dood** verbonden met de chaos, de toestand dat de aarde „woest en ledig was en duisternis over de wateren hing.” Gods **woord** bracht de schepping tot stand, een scheiding van land en water, een ordening in de baaierd: een overwinning op de dood.

Waar echter schepping tot **natuur** is verwor- den, d.w.z. de dood in het leven is binnenge- drongen en de zelfgenoegzaamheid van de vormloze chaos der oervloed het leven beheerst, daar is het **woord** ook vervallen, en niet meer in staat de oorspronkelijke verbanden in het leven aan te brengen. Maar ook het herstel van het woord is geopenbaard — het is vlees ge- worden en heeft onder ons gewoond. (Zie de Johannes-proloog).

De dichter tracht nu in zijn poëzie dat schei- dende, scheppende woord, dat de oorspronke- lijke verbanden tot stand heeft gebracht, zijn scheppingsfunctie te hergeven. Hij moet God imiteren, in die zin, dat hij de taal han- teert voor het bewoonbaar maken van deze aarde, terwijl hij de mensen tot de vrijheid roept.

In zijn poëzie roept van der Graft voortdu- rend het beeld op van deze chaos, die mythische werkelijkheid die aan ons leven ten grondslag ligt; maar hij bezweert tegelijkertijd, geeft de verbanden aan die in de taal voorhanden zijn. Zijn poëzie is dus als scheppingspoëzie, geboor- tepoëzie te karakteriseren. De positie van de dichter is, dat hij, wetend van de oerwerkelijk- heid, zich daaraan niet mag uitleveren, maar

anderzijds ook niet op de leugen van de ratio- nalistische werkelijkheid kan terugvallen; hij is „aan het randschap verwant”.

Hoe het hem vaak onmogelijk is, op veilige gronden te staan te midden van de wateren des doods, blijkt ook uit het volgende gedicht:

Nachtwater

's Avonds ging hij op pad. Hij ging fluitende door de schemering omdat de lucht veranderd was in iets dat lichter is dan gas.

De bomen stonden naast elkaar als hengelaar naast hengelaar langs de waterkant van de straat, de huizen stonden in beraad.

En langzaam ging de maan omhoog als een geestelijk visse- noog en toen dat in de hemel steeg liep hij huiverend voort en zweeg.

Want zelfs al zou het boomlatijn voor hem niet ontoegankelijk zijn, het was alsof alles rondom verdronken was en voortaan stom

en hij veroordeeld, hij alleen, woorden te spreken en het scheen alsof bij elk woord dat hij sprak water onhoudbaar binnenbrak.

(uit: Gedichten)

Deze diepe irrationele werkelijkheid, waar- van de dichter weet heeft en waarvoor hij be- ducht is, kan niet met behulp van logische be- grippen kenbaar gemaakt worden; het is een wereld van betekenissen achter de betekenissen.

De vijftigers-experimentelen- exploreerden in hun poëzie eveneens het onderbewustzijn van de menselijke geest. Evenals van der Graft scheppen zij een realiteit in hun poëzie die uit de diepten van het onbewuste voortkomt en alle mensen aangaat, ook al zijn ze veelal van deze oorsprong vervreemd. Er is echter een groot verschil tussen de poëzie van van der Graft en die der vijftigers, omdat van der Graft deze oude mythische realiteit (geduid met be- hulp van oude mythische symbolen) geen vrij spel wil laten, maar haar wil bezweren. De ex- perimentelen- stellen in hun poëzie deze my- thische werkelijkheid louter present, waarbij zij er zich (soms) van bewust zijn dat deze reali- teit de vernietiging van alles wat is, impliceert.

Vanuit het volstreekte niets, de absolute chaos, dood, doet zich wellicht de nieuwe werkelijk- heid voor, waar de dichter kan spreken in de zuivere leegte.

Het begin

het weinige van de werkelijkheid
wordt minder en minder
al het verre blauwe verorbert de echo
al het helle gele vreet aan de verte
ja er zijn stemmen als brandende
bladeren krimp- end
en voetstappen vluchtig als vleugelslagen
kom blinde kom dove kom stomme
er is een staat gesticht van stilte
van duisternis en stilstand

men mag weer zwijgzaam en wijs zijn
de natte giftige sporen der verbeelding
weggewist
men mag weer stilstaan en staren
en met alle dingen verdwijnen

en gaan in de maangladde tuinen
langs lege slakkenhuizen en stenen
langs hard hars kristallen dorre takken en
even glimlachend spreken in de leegte.
Lucebert

(uit: De afgrond een lucht- mens)

Persschouw

NOG EENS: DE VERHOUDING TUSSEN G.P.V. EN HET N.E.V.

Volgens de krantenberichten heeft de Verbondsraad van het G.P.V. met de kleinst mogelijke meerderheid besloten aan de Algemene Vergadering van de partij geen voorstel te doen bij de verkiezingen de lijsten van het G.P.V. en het N.E.V. ineen te schuiven.

Die Verbondsraad is wel voor de tot nu vigerende samenwerking tussen de beide politieke partijen. Maar onder de druk van de felle oppositie tegen iedere samenwerking met het N.E.V. durfde hij niet tot lijstineenschuiving te adviseren.

In reactie op dit besluit van de Verbondsraad van het G.P.V. publiceerde het hoofdbestuur van het Nationaal Evangelisch Verband de volgende verklaring:

Het hoofdbestuur van het NEV (Nationaal Evangelisch Verband) heeft tot zijn leedwezen geconstateerd dat bij zijn politieke bondgenoot, het GPV, een stroming aanwezig is welke voornamelijk geen prijs stelt, om bij komende verkiezingen, tot lijstineenschuiving over te gaan, waardoor de Generale Verbondsraad van het GPV in een concept-uitspraak voor zijn jaarvergadering in maart a.s. de eventuele lijstineenschuiving als „niet verantwoord” heeft geschetst.

Het NEV-hoofdbestuur wil duidelijk stellen dat het zich blijft baseren op de nationale-christelijke politiek van GPV/NEV en spreekt zijn hartelijke overtuiging uit dat het gemeenschappelijk Program van Richtlijnen tot zegen van ons land en volk zal kunnen zijn. Dit houdt ook in dat het de heren Jongeling en Verbrugh blijft beschouwen als mede zijn fractieleden in de Tweede Kamer.

Het te verwachten GPV-standpunt (gezien de uitspraken van zijn Generale Verbondsraad) zal er toe leiden dat het NEV zelfstandig de komende verkiezing zal moeten ingaan en waar de kieswet dit mogelijk maakt en het GPV hiertoe bereid is, zal worden aangestuurd op lijstverbinding om stemmenverlies te voorkomen.

Het NEV-hoofdbestuur acht het zeer belangrijk zich nu reeds (ook gezien de confessioneel politieke spraakverwarring binnen AR, CHU en KVP) op deze wijze uit te spreken en hoopt in april a.s. op de algemene NEV-ledenvergadering dat de leden zich zullen uitspreken voor deze zelfstandigheid, opdat een evangelische concentratie mag worden gerealiseerd in het NEV.

Men moet zich verbazen over de lankmoedigheid van het Hoofdbestuur van het N.E.V.

In het rapport dat door een commissie van het G.P.V. over de samenwerking met het N.E.V. werd uitgebracht wordt nota bene gezegd dat er tussen de G.P.V.-ers en de N.E.V.-ers géén geloofsgemeenschap, géén gemeenschap der heiligen bestaat. En dat daarom met de N.E.V.-ers over principiële vragen niet kan worden gesproken.

Bovendien wordt erin geadviseerd dat in het bestuur van een N.E.V.-kiesvereniging een G.P.V.-er als adviserend lid zou worden toegevoegd! Die kan dan de voor de behandeling van principiële vragen niet capabele N.E.V.-ers de nodige voorlichting geven.

Men lette er daarbij op dat dit gezegd wordt in een rapport dat de bestaande samenwerking tussen het G.P.V. en het N.E.V. **verdedigt** en wil **continueren**.

Wanneer men dit alles overweegt vraagt men zich met verbijstering af: hoe kunnen twee groepen christenen samenwerken in een werkelijk christelijke politiek terwijl de éne groep tot de andere zegt: „Denk er goed om: geloofsgemeenschap, gemeenschap der heiligen tussen jullie en ons bestaat er niet! En over de principiële vragen die de politiek raken praten we met jullie niet, want daartoe zijn jullie niet in staat want jullie zijn niet trouw aan de belijdenis en behoren niet tot de (ware) Kerk van Christus.

Een groep die dat zegt maakt zichzelf tot een élitegroep die wél steun wil ontvangen van „buitenkerkelijken”, maar deze in feite als „houthakkers en waterputters” behandelt.

Het Reformatorisch Dagblad merkte geestig op dat het G.P.V. het N.E.V. in feite als een „toeleveringsbedrijf van stemmen” beschouwt! Het wijst er voorts op dat de problematiek rondom de verhouding tussen G.P.V. en N.E.V. in het G.P.V. aanzienlijke spanningen veroorzaakt en gaat dan zo verder:

Vermoedelijk zal de pro-NEV stroming in de partij het wel winnen. Partij-secretaris Verbrugh behoort hier duidelijk toe en hoewel Jongeling voorheen steeds de woordvoerder was van de radicale stroming — met name in de crisis van 1958 over het toelaten van niet-vrijgemaakten tot het GPV — schijnt hij thans ook wel overtuigd te zijn van de noodzaak om de verhouding tot het NEV meer op voet van gelijkheid te brengen. Alleen op die manier kan Jongeling zijn niet-vrijgemaakte kiezers vasthouden; zonder hen zakt hij weer af tot een éénmansfractie en dat is vanuit de huidige situatie gezien een weinig aantrekkelijk perspectief.

Het Ref. Dagblad heeft blijkens dit citaat een scherpe kijk op de situatie... en op de daarin opererende personen!

C. V.

Geref. Kerk (vrijgem., b.v.) Middelburg.

Zouden predikanten die hun vakantie doorbrengen in Zeeland contact willen opnemen met de kerk van Middelburg: p/a K. de Graaf, Duinstraat 33, Koudekerke, tel. 01185-1645.

Wij zijn er erg dankbaar voor!

RENDE-PROJEKT

Verantwoording van de giften ontvangen in de periode 15 nov./31 dec. 1971.

Van particulieren: Mw. F. B.-B. te M. f 10,—; R. B. te M. f 10,—; C. v. B. te A. f 10,—; J. B. te B. f 10,—; H. B. te V. f 50,—; Mw. L. v. d. B.-V. te D. f 25,—; J. v. B. te A. f 20,—; Mw. R. B.-S. te G. f 50,—; R. S. B. te D. f 35,—; H. v. d. B. te Z. f 50,—; K. C. te Z. f 25,—; Mw. D. D. te S. f 50,—; R. G. v. d. te Z. f 10,—; F. v. D. te B. f 5,—; G. E. te 's-G. f 25,—; Mw. A. C. E. te Z. f 25,—; E. v. F. te R. f 25,—; Mw. C. G.-H. te A. f 100,— (2x); C. v. d. G. te N. f 25,—; W. G. F. v. H. te V. f 20,— + f 25,—; E. J. v. d. H.-d. W. te WbD. f 5,—; Mw. J. H. te 's-G. f 50,—; Mw. d. J.-B. te L. f 7,50; P. L. K. te H. f 85,—; G. K. te D. f 5,—; R. H. L. te S. f 25,—; J. J. v. d. L. te 's-G. f 25,—; H. N. te L. f 50,—; J. J. d. R. te D. f 25,—; H. J. S. te K. f 5,—; F. R. V. te G. f 10,—; L. V. te 's-G. f 25,—; B. d. V. te A. f 50,—; A. B. v. W. te V. f 3,— (2x); A. v. W. te U. f 100,—; G. H. v. W. te Z. f 25,—; **van of via Kerken:** Aalten f 550,06; Hengelo f 250,—; Utrecht f 2.500,—; Vlaardingen f 25,—; SOS afd. Schiedam-Vlaardingen f 150,—; **via penningm. SOS:** P. Z. te A. f 10,—; C. C. B. te U. f 100,—; R. d. V. te W. f 25,—.

In bovengenoemde periode werd in totaal een bedrag van f 4.823,56 ontvangen aan giften. Een record-bedrag! Allen die hieraan hun steentje hebben bijgedragen heel hartelijk dank! Tot eind 1971 werd ruim f 23.000,— voor Rende bijeengebracht, waarvoor wij erg dankbaar zijn. Maar we zijn er nog niet. Volgens de destijds opgestelde begroting zou er in totaal f 40.000,— nodig zijn, maar ook op Soemba stijgen de prijzen. Ds. Goossens denkt in de aanstaande herfst te kunnen verhuizen. Blijft U Rende gedenken? Niet alleen met geld maar ook in uw gebed? U weet, dat in dit nieuwe gebied veel zendingswerk voor de Soembanese kerken te doen is.

Uw giften gaarne op giro no. 1768194 t.n.v. Zendingscommissie Geref. Kerk, 's-Gravenhage Z.W., met bijschrift „Rende”.

De penningmeesteresse,
F. H. van Faassen-Heuving.

Verantwoording van giften voor de actie „Pida Pan” op Curaçao

Mijn vorige verantwoording werd opgenomen in „Opbouw” van 29 oktober 1971. Die werd afgesloten op 8 oktober. Sinds die datum heb ik voor het bovenvermelde doel nog de volgende giften ontvangen (waarbij ik afsluit met mijn op 23 december gedateerde giroafrekening): (12/10) F. C. te Z. f 10,—; (22/10) R. B.-S. te Gr. f 10,—; (11/11) A. C. v. L. te G. f 25,—; (12/11) J. v. O. te de B. f 25,—; (17/12) F. C. te Z. f 10,—. Totaal f 80,—; tezamen met vorige verantwoordingen f 1728,04. Met hartelijke dank!

Het werk op Curaçao gaat voort en het kon, dank zij de royale steun van de lezers van Opbouw, ook nog enigszins uitgebreid worden. Telkens komt men in aanraking met gezinnen die dringend hulp nodig hebben. En dan moet er ook wel eens een gezin afvallen, als nl. de omstandigheden daar iets zijn verbeterd, b.v. doordat enkele kinderen wat zijn gaan verdienen. Zo houdt men de gang van zaken goed in het oog en probeert steun te verlenen waar die het hardst nodig is.

Giften voor Pida Pan kunnen worden overgemaakt op mijn girorekening, nr. 145189.

C. van der Mark, Driebergen.

Verantwoording giften Kerkwerk Waldenzen Italië

Sinds de vorige verantwoording kwamen de volgende giften binnen: R. B.-S. te G. f 10,—; J. L. te K. 2 x f 5,— = f 10,—; B. R. te W. f 10,—; Diakonie Geref. Kerk te U. f 200,—; T. L. te V. f 10,—; F. C. te Z. f 10,—; R. B.-S. te G. f 10,—; totaal f 260,—. Totaal incl. vorige verantwoordingen f 16.153,12. Allen hartelijk dank!

Er kon weer een cheque van Lires 100.000,— (tegenwaarde ca. f 580,—) verzonden worden. Giften kunnen voortaan niet meer overgemaakt worden op postrekening nr. 50440.

De heer A. de Blois, Gr. Florisstraat 44, Schiedam, giro... heeft zich bereid verklaard voortaan voor deze inzameling te zorgen. Verblijdt U hem met veel giften!

Mochten er per abuis toch nog bedragen op postrekening nr. 50440 binnen komen, dan worden deze wel overgemaakt aan de heer de Blois.

KERKNIEUWS

Baarn — Ds M. R. van den Berg in Oegstgeest bij acclamatie beroepen.

's-Gravenhage-Zuid-West — Ingaande 1 februari is het adres van de Geref. Kerk van 's-Gravenhage-Z.W. gewijzigd van scriba. Het scribaat is nu: I. P. de Ruyter, Melis Stokeaan 1738, Den Haag, tel. 070-660147.

Almkerk-Werkendam — Scribaat van de Geref. Kerk (vrijg. b.v.) van Almkerk-Werkendam: A. van Esch, Larikslaan 31, Sleeuwijk.

In de Heer plotseling ontslapen onze geliefde man, vader, groot- en overgrootvader

JOHANNES RAVEN

op de leeftijd van bijna 80 jaar.

(Zijn trouw is van geslacht tot geslacht)

Uit aller naam:

W. G. Raven

Ede, 25 januari 1972
Obrechtlaan 13

De begrafenis heeft plaats gehad op vrijdag 28 januari op de Algemene Begraafplaats te Ede.

Ps. 43 : 4 (berijmd)

Heden nam de HERE op Zijn tijd uit ons midden weg mijn lieve man, onze vader en opa,

ALBERT VONKEMAN,

op de leeftijd van 68 jaar.

Amersfoort:

S. Vonkeman-de Haas

Richmond (Z.-Afrika):

J. Vonkeman

R. J. Vonkeman-Knoop

Ab, Hermen, Harriët, Sigrid,

Gert-Juul

Amersfoort:

C. A. Vonkeman

T. Vonkeman-Niezen

Ab, Dick, Marco

Drachten:

A. Vonkeman

H. J. Vonkeman-Woudstra

Gaby, Ab, Sigrid, Kirsten

Amersfoort:

J. B. Vonkeman

G. H. Vonkeman-Runhaar

Gertrude, Sigrid

Amersfoort, 30 januari 1972
Bisschopsweg 172

De teraardebestelling heeft donderdag 3 februari plaats gevonden op „Rusthof” te Amersfoort.

In Jezus ontslapen, in de ouderdom van 78 jaar, onze innig geliefde en zorgzame moeder, grootmoeder en overgrootmoeder, mevrouw

WILHELMINA CHRISTINA SEGERS,
Sinds 1955 wed. van MARIUS JAN VAN OORD

Psalm 73 : 24 onberijmd
„Gij zult mij leiden door Uw raad en daarna mij in heerlijkheid opnemen”

Groningen:

A. A. G. Louwes-van Oord
D. Louwes
Marianne en Hittjo
met Jorinde
Henriëtte
Marina

Utrecht:

C. Albracht-van Oord
H. Albracht
Jan Hendrik
Marius Jan

Werkendam:

Govert van Oord
L. H. van Oord-Nagelkerke
Riek
Mieneke

Werkendam:

Reng van Oord
A. van Oord-van Bergeijk
Artha en Goof
Mieke
Agaath
Caroline
Marius Jan
Helene
Margriet
Annelies

Barendrecht:

H. C. Kuiper-van Oord
F. Kuiper
Wilmine
Otteline
Sybren

Bellows-Falls (Vt.) U.S.A.:

H. M. Swarts-van Oord
M. Swarts
Hans
Helma
Trijntje
Micheline

Werkendam, 28 januari 1972
„Wilgenhout”

De bijzetting in het familiegraf heeft inmiddels plaats gehad op dinsdag 1 februari 1972 te Werkendam.

1947 Soli Deo Gloria 1972

D.V. 11 februari a.s. hopen wij met onze ouders

J. VEENSTRA
E. VEENSTRA-SCHOLTENS

in dankbare feestvreugde te gedenken dat God hen 25 jaar in het huwelijk voor elkaar en ons heeft gespaard.

Hun dankbare kinderen: Zwolle Trees
Kampen, Gerda
Groningen, Jan

Gelegenheid tot feliciteren op de feestdag van 5.00-6.30 uur in Hotel Worst, Steenwijkerstraatweg 10.

Meppel, Woldkade 17

Welk meisje van 19-21 jaar wil

corresponderen

met 22-jarige jongen
in Randstad Holland?

Brieven onder no. 42 bureau Opbouw, Slotlaan 220, Zeist.

*Ter assistentie van de directie
zoeken wij kontakt met een jonge dame,
die door opleiding, kennis en ervaring
in staat is
sekretaressewerk te verrichten,
namens de directie
personeelsleden te bezoeken
en alle problemen die daarmee
verband houden in overleg
met de directie te regelen*

Sollicitaties kunt u richten aan

VERZINKERIJ G. CLEMENTS N.V.

Edisonweg 5 - Alblasterdam - 01859 - 3733

ICHTHUS COLLEGE ENSCHEDE

Scholengemeenschap voor Chr. V.W.O. en H.A.V.O.

Met ingang van 1 augustus a.s. zullen aan het Ichthus College een groot aantal uren vrijkomen voor het vak **Godsdienst**.

Het Bestuur der school overweegt de benoeming van een

DOCENT

in een volledige betrekking

Brieven aan de Secretaris van het Bestuur kunt U richten aan het adres Bruggertstraat 60, Enschede.

Bij de rector, drs. A. Hilbers, kunt U nadere inlichtingen verkrijgen: tel. school 05420-10103, thuis 05420-10957.

De huisvesting bood de laatste jaren in Twente geen problemen.

Ons vakantie reisplan 1972

OOSTENRIJK

We gaan weer **kamperen in de alpen**. De boerderij van de familie Flatz in het Bregenzerwald zal opnieuw het centrum zijn voor een onvergetelijke vakantie.

Vertrek 17 juli. Duur tien dagen. Prijs 300 gulden (all in).

Bij voldoende deelname zal er ook een hotelreis geplanned worden. Vertrek 3 juli.

Aanmelden bij de reis/kampeerder J. Wijnsma,
Langrousterwei 296 A, Ooster Nijkerk, tel. 05192 - 293.

ITALIE

Een **gezellige jongerenreis** naar Limone met vele mogelijkheden tot excursies o.a. Venetië en Verona.

Deze volledig verzorgde hotelreizen zijn uniek.

We vertrekken op 10 en 17 juli voor een reis van dertien dagen naar het Gardameer. Prijs 495 gulden.

We vertrekken op 20 juli voor een reis van tien dagen naar het Gardameer. Prijs 430 gulden.

Voor beide reizen is verlenging mogelijk. Folders op aanvraag.

Inlichtingen Ds S. Wijnsma, Zaan 21, Zwolle, tel. 05200 - 32064.